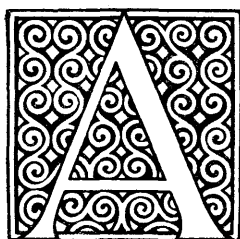

Helbing Ferenc eredeti rajza.

AZ ÉSZAKI HÁBORÚ MEGINDULÁSA.

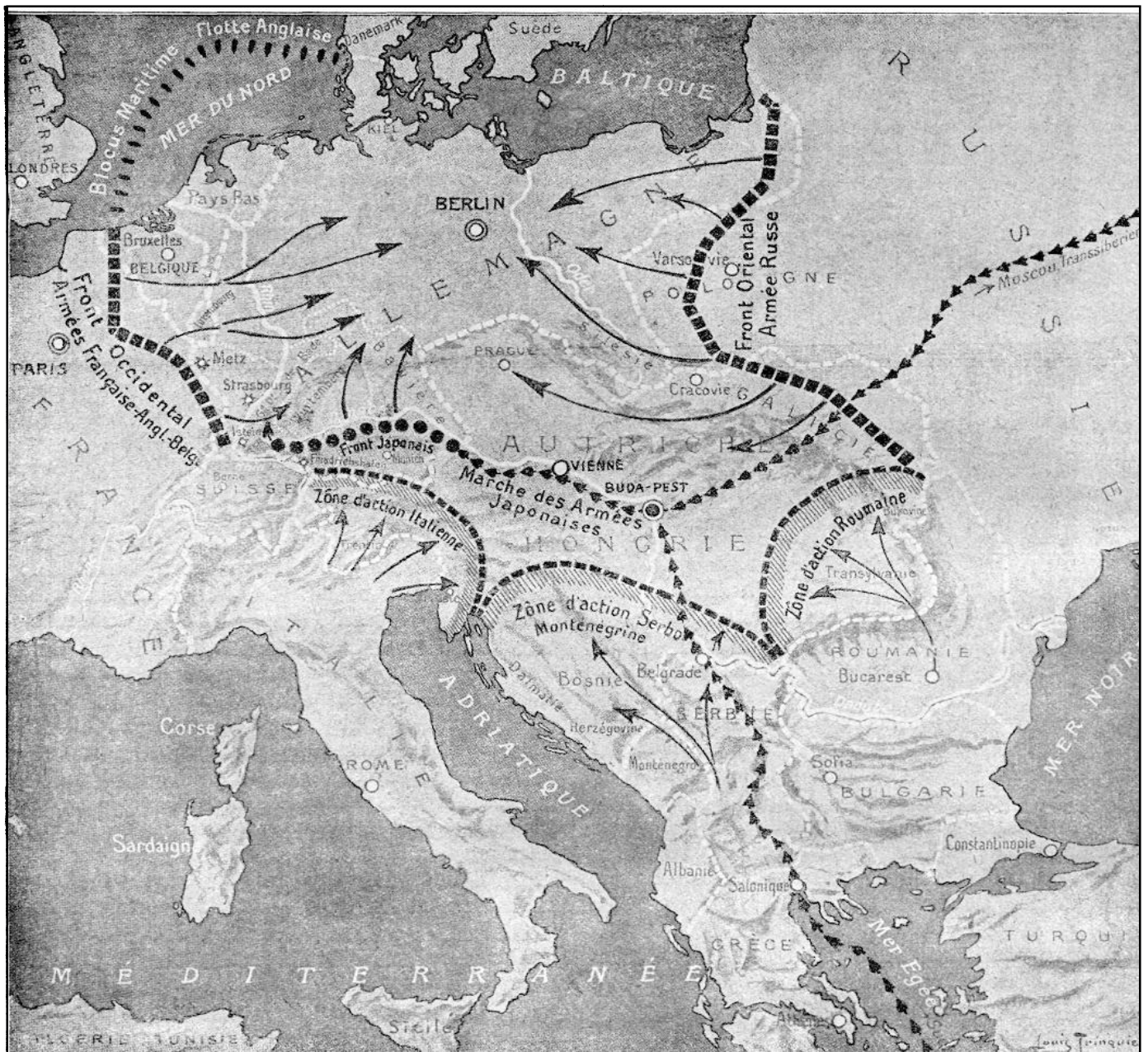
AZ EURÓPAI HADIHELYZET.

Az 1914. év augusztus 5-ike örökké emlékezetes marad történelmünkben. Ezen a napon monarchiánk hadat üzent Oroszországnak s ezzel önként vállaira vette egy hosszú és súlyos háborúnak minden terhét és veszedelmét. Nem jószántából tette. A monarchia kezdetétől fogva csak Szerbiával állott konfliktusban és szövetségesével, Németországgal együtt mindent elkövetett, hogy Szerbiával való együttműködésünk a világhelyzetben bonyodalmakat ne idézzen elő. Ám éppen Oroszország volt az, mely az első naptól fogva, sőt már Ferenc Ferdinánd trónörökös meggyilkolása előtt diplomáciája útján világszerte szította a háborús hangulatot. Nálánál csak Anglia kormánya volt cselszövőbb és háborúsabb. Az *ántánt* nevű ellenszövetség hosszú évek óta készült már a világbéke és az emberiség ellen való nagy bűntettre: az európai háború felidézésére. Hadi-készültsége még nem volt betetőzve, de a nagy nemzetközi összeesküvésnek megszervezése: Németországnak és hű szövetségesének, a mi monarchiánknak körülkerítése már be volt fejezve. Délen Szerbia és Montenegró, nyugaton Franciaország, Belgium és Angolország, északon és keleten a valamennyinél nagyobb és számosabb orosz haderő volt hivatva teljessé tenni a körülzárást. Mindez még nem volt elég. Be akartak hálózni más országokat is. Hízelegtek a többi balkáni államnak és hízelegtek Olaszországnak is, mely csakugyan nem teljesítette

szövetségesi köteleességét. Hogy ebben a munkájában Oroszország mennyire ment, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint Trubeczkoj hercegnek, az orosz külügyminisztérium balkáni osztálya vezetőjének 1914 tavaszán megjelent könyve, mely az európai helyzetről képet rajzolva s a várható nagy háború eshetőségével foglalkozva, a teljes bizonyosság látszatával fejt ki, hogy Olaszország ebben a háborúban nem fog szövetségesi mellett fegyvert ragadni, hanem legalább is semleges fog maradni. Ezen a szinte emberfölötti gonosszággal megépített fegyvergyűrűn támadt volna hatalmas rés abban az esetben, ha monarchiánk a trónörökös meggyilkolása kapcsán kiderült szerb üzelmek megtorlásaképpen összetört Szerbiát. Ezáltal az *ántánt* általában, de Oroszország különösen legvakmerőbb, legmozgékonyabb előőrsét vesztette volna el a Balkánon; a fegyveres gyűrű, melyet körénk vontak, át lett volna törve, ami által a stratégiai helyzet az *ántánt* terveire nézve megromlott volna. Ezenfelül még jelentős diplomáciai következményei lettek volna Szerbia összeomlásának. A monarchia, melyet szinte a túlságig vitt békeszeretete folytán tekintélyének elvesztése fenyegetett, az összes balkáni népek előtt annyira megerősödött volna presztizsben, hogy a balkáni államok a jövőben monarchiaellenes összeesküvésre és háborúra aligha lettek volna kaphatók.

Ez volt az igazi ok, mely miatt Oroszország mindenáron fegyveres döntésre akarta vinni a dolgot. Nem üzent ugyan nekünk háborút. Ezt a lépést húzta-halasztotta, hogy készülődését és már Ferenc Ferdinánd trónörökös

Ellenségeink terve: Ausztria-Magyarország és Németország körülkerítése és megsemmisítése az olasz, balkáni és japán seregek segítségével.

Francia folyóirat nyomán.

94 halála előtt nagy csendben megkezdett mozgósítását zavartalanul folytathassa. Ennek az álnok helyzetnek vetett véget augusztus 5-én monarchiánk hadüzenete, amely nem volt kezdeményezése a háborúnak, hanem csak leszögezése egy, a valóságban már fennálló állapotnak. Oroszország ugyanis mindjárt az első napok után rohamosan folytatta mozgósítását és nagy csapattömegeket gyűjtött össze Németország, még inkább a monarchia határainak mentén. S mikor a német kormány emiatt határozott

kérdést intézett hozzá, válasz helyett fegyveres támadással felelt. A mi hadüzenetünknek ilyen jelleget világosan kifejezi maga a hadat üzenő jegyzék szövege:

»Kormányának meghagyásából Ausztria-Magyarország nagykövetének szerencséje van az orosz külügyek minisztere Ő excellenciájának a következőket tudomására hozni:

Tekintettel Oroszországnak az Osztrák-Magyar Monarchia és Szerbia közti konfliktusban tanúsított fenyegető magatartására, vala-

mint tekintve azt a tényt, hogy Oroszország a berlini kabinet közlése szerint ebből a konfliktusból kifolyólag szükségét látta annak, hogy az ellenségeskedéseket Németországgal szemben megnyissa és Németország ennek következtében az említett hatalommal szemben hadiállapotban van: Ausztria-Magyarország Oroszországgal szemben szintén hadiállapotban levőnek tekinti magát.»

A jegyzék itt arra céloz, hogy Oroszország augusztus elsején éjjel egyes csapataival több ponton átlépte Kelet-Poroszország határát, amivel minden fenyegető magatartás nélkül is beállott a »casus foederis«, a szövetségi hűség tetteivel való megmutatásának szükségessége.

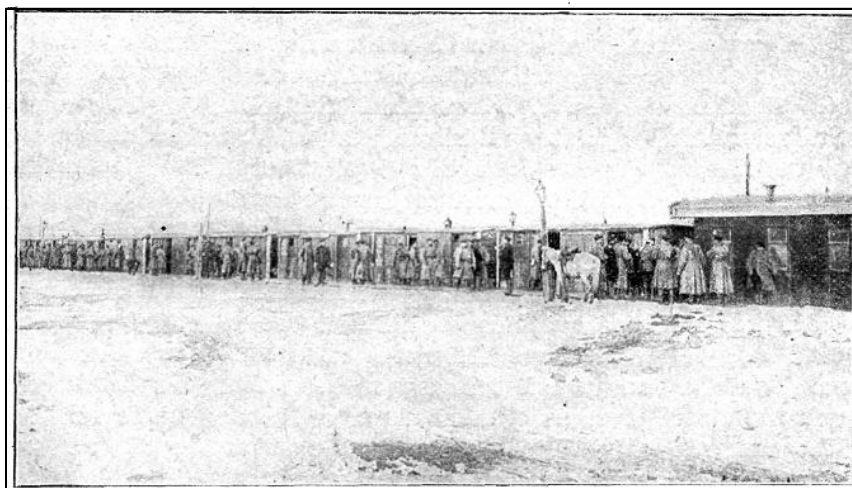
A Pétervárott átnyújtott hadüzenet azt a súlyos helyzetet idézte fel a monarchiára, hogy két hadiszíntéren, két harcvonalon kell harcolni: délen a szerbek és a montenegróiak, északon a mi erőnket számban sokszorosan felülmúló orosz seregek ellen.

Nagyjában nem nehéz kiszámítani, hogy mit jelentett számbelileg ez az erőkülönbség Oroszország mindenestre legalább 17 milliónyi katonával rendelkezhetett, amely tömeggel szemben Ausztria-Magyarország csak öt millió katonát állíthatott. Amellett ebből az öt millióból kellett kihasítani azokat az erőket, amelyek Szerbia és Montenegrónak mintegy félmilliónyi hadseregével szálljanak szembe a déli harctéren.

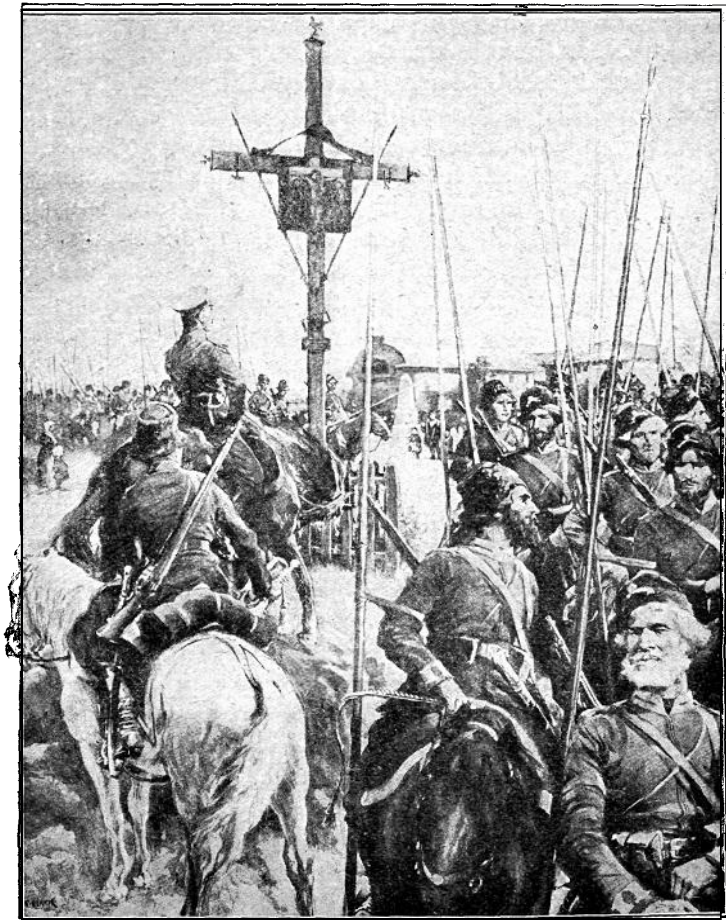
E roppant aránytalanság ellenére a monarchia nagy eltökéltséggel és a siker iránti nagy bizalommal szállott háborúba és nem törődött azzal sem, ami pedig nyilvánvaló volt, hogy Oroszország fegyverre kelése esetén összes szövetségesei, tehát Anglia, Belgium és mindenekfölött Franciaország is fegyvert fognak ragadni. Ebben az esetben pedig a hét milliónyi német hadseregnek a háború kitörése pillanatában rendelkezésre álló részét a nyugati harctérre kell vetni, hogy lehetőleg gyors eredményt lehessen elérni az onnan fenyegető veszedelmekkel szemben. Ellenségeinknek hadikészülődései ugyanis a francia-belga határon voltak a legteljesebbek, a legelőhaladottabbak. Ott kellett a legsürgősebben lesújtani, ott kellett a stratégiai számítás egyik legfontosabb elvének, a meglepetésnek felhasználásával legalább annyit elérni, hogy a közvet-

len veszély lovagias és hű szövetségeseink, Németország számára, megszűnjék. Csak ezután lehetett arra gondolni, hogy együttes erővel törjünk a roppant orosz haderőre.

A hadihelyzet tehát az volt, hogy a közép-európai szövetséget három főirányból fenyegette támadás. Nyugatról a francia-belga határ felől, délről a Balkán felől, északról és északkeletről az orosz határ felől. Ausztria-Magyarországnak és Németországnak meg volt ugyan az a földrajzi előnye, hogy Európa közepén összefüggő és egységes területet foglalt el s az ellenségek körben futó harcvonalai között a kör átmérőjének irányában mindenkor rövidebb úton tolhatta csapatait egyik hadiszíntérről a másikra, mint amazok. Növelte a belső vonalon való ez elhelyezkedésünk előnyét az is, hogy ellenségeink egymástól széjjel voltak szakítva s egymással nem érintkezhetek közvetlenül, egymás erőit kölcsönösen ki nem segíthették. Viszont azonban ellenségeinknek megvolt a három oldalról való körülfogás előnye. Hasonló előnyei voltak különösen Oroszországnak az egyes hadiszíntereket külön-külön tekintve. Előny volt továbbá ellenségeinkre az, hogy a belső vonal fölénye a nagy távolságok miatt, meg azért, mert a világháborúban ideoda eltáplandó csapatoknak nagy tömegei sok szállítási nehézséggel mozoghattak, kevésbé érvényesülhetett. Mindez, hozzávéve még az ellenség roppant számbeli túlerejét, ellenségeink javára billentette a hadihelyzet mérlegét. Csak a hadvezetés kiválósága és a harcoló emberanyag erkölcsi fölénye adhatott jogos reményt az osztrák-magyar és német vezérkarnak arra, hogy sikerrel álljon helyt a hat ellenséggel való gigászi küzdelemben.

Szibériai katonák indulása.

Galiciába bevonuló kozákok.

Épp ezért, míg Németország a nyugati ellenségekre csapott le, Ausztriának és Magyarországnak kellett vállalnia azt a nehéz, de dicsőséges feladatot, hogy délen védelmezve a saját határait, egyúttal elhárítsa Németországtól az orosz tömeget.

Hisz nyilvánvaló volt, hogy az ántánt egész számítása elsősorban Németországnak, mint a legszervezettebb katonai hatalomnak megbénítására irányul. Elárasztani Sziléziát, Szászországot, rajtaütni Berlinen, ez volt az ántánt álma. Ennek sikere döntő jelentőségű lett volna a hadviselésre, mert magának Porosz-Sziléziának elfoglalása a hadiszempontból legfontosabb területek egyikét juttatta volna ellenséges kézre s Németország gazdasági és ipari forrásainak csodálatos erejét lényegesen csökkentette volna. Amellett ennek a területnek birtoka nagyszerű támaszpontot adott volna akár Németország, akár Ausztria, akár Magyarország szíve felé való hadműveletekre és különösen végzetes lett volna annyiban,

96 hogy Ausztria-Magyarország és Németország

közé beékelődve, a szövetségesek formai, katonai és gazdasági összeköttetéseit lényegesen megzavarta volna : vagyis megfosztotta volna őket a belső vonal előnyétől.

Monarchiánknak tehát épp úgy saját érdekében, mint szövetségi hűségéből is vállalnia kellett ezt a súlyos feladatot.

Ez alapgondolathoz képest kellett kidolgozni és végrehajtani az általános hadműveleti tervet, a felvonulást, haderőnk csoportosítását s a védekezés vagy a támadás módszerének alkalmazását. Az északi hadiszíntérről szóló fejezetünkben kimutattuk már, hogy nemcsak Németország védelmi szempontjából, hanem a saját védelmünk szempontjából is a Sanvonal biztosítására kellett a fősúlyt helyezni minden hadvezetésnek. Ez volt az a terület, ahonnan támadásra indulhattunk s ahol a védekezés is a legelőnyösebbnek mutatkozott. Mind a kettőre alkalmassá tette ezt a területet a német határ és a mi északkeleti határaink között, valamint a várható orosz felvonulási területekkel szemben való központi fekvése. Hadvezetésünk haderőnk zömének gyülekezőhelyét valóban erre a területre helyezte, kissé megnyújtva azt a Lembergen túli vidékig. E felvonulási terület biztosítására erőcsoportokat helyeztek el Kelet-Galiciában és Bukovinában, valamint a Dunajec és Krakó között, a Visztula felső folyása mentén.

HATÁRHARCOK ÉSZAKON.

Még meg sem kezdődött hadseregünk felvonulása az északi harctér gyülekezőhelyén, mikor a galíciai határhelyőrségeket riadóval kellett kivonulásra szólítani. Oroszország ugyanis nemcsak Németországot támadta meg hadüzenet nélkül, hanem a mi határainkon is még a hadüzenet előtt kezdte meg a felderítő és felvonulást zavaró betöréseket és hadicselekedeteket.

Már augusztus 1-jét megelőző éjjel felrobbantották az oroszok a Granica és Szcakova közötti vasúti hidat, úgy hogy a bécs—varsói vonal ezzel megszakadt. Szcakova és Granica Krakótól kissé északnyugatra éppen az orosz határszélen van. Szcakova a monarchia, Granica pedig az oroszok vonalrészének végállomása. A robbantás éjjel két órakor történt. Utána az orosz hatóságok és határbiztosító csapatok

Minden jog fenntartva.

A kozákok réme.

Gergely Imre festménye.

Az Athenaeum színyomása.

elhagyták Granicát s mintegy két kilométernyire visszavonultak a második határörvonalra, miután előbb a granicai vasúti állomásról minden vasúti kocsit és felszerelést eltávolítottak.

Ezt az első ellenséges cselekedetet hamarosan mások is követték.

Azok a hatalmas orosz lovascsapatok, amelyek határaink közelében már békében is állandó készenlétben voltak, a hadiállapot megkezdésekor siettek benyomulni monarchiánkba, részint azért, hogy az orosz felvonulást leplezzék, részint pedig, hogy a mi mozgósításunkat és fölvonulásunkat zavarják, hátráltassák és földerítsék. Céljukat azonban nem érték el. Derék határvédő csapataink mindenütt visszaverték a folytonosan megisméltendő orosz támadásokat. Különösen Közép- és Kelet-Galiciában, valamint Bukovinában léptek fel az oroszok támadólag előretolt lovassággal. E területek határain már augusztus első napjaiban orosz lovasjárőrök és szakaszok, majd nagyobb csapatok is portyáztak, amiből határőrségeinkkel a kisebb-nagyobb harcok egész sora támadt, amelyekben a mieink valóban dicsőségesen állottak helyt. Azok közül a kisebb harcok közül, melyeket határvédő osztagainknak itt kellett megvívniuk, különösen megemlítenéd a Tarnopoltól keletre levő *podvolocyskai állásnak* hősiességének, hol katonáink *Manowarda Miksa főhadnagy* parancsnoksága alatt egy egész napon át tartották magukat a túlnyomó ellenséggel szemben. Két halottal és három sebesülttel fizették meg sikerüket bátor katonáink, míg az oroszok közül 20-an estek el.

Ugyanígy dicsőséges volt harcosainkra nézve a bukovinai határon, *Csernovitztól* keletre, *Novosielica* mellett vívott küzdelem is. *Gadza Jenő* elsőosztályú csendőrmester buzdító szavaitól föllelkesített katonáink rohamot intéztek a *Mohile-magaslat* ellen, ahol az oroszok jól megerősített állásban várták a támadást. A meglepő roham teljesen sikerült, az oroszok elmenekültek s így a határmentén levő fontos magaslat katonáink birtokába került. Közben azonban egyre közeledtek az ellenség támogató

csapatai, úgy hogy kis osztagunk rövid idő múlva már egy egész kozákszotnyával állott szemben. *Gadza* őrmester azonban olyan hősiességgel küzdött néhány emberével, hogy a *Mohile-magaslatot* az oroszok nem voltak képesek visszafoglalni. Augusztus 9-én Közép-Galiciában két kozákszotnyát nemcsak visszavertünk, hanem lovagláshoz értő embereink a kozákoktól elvett kilenc lovon olyan váratlan támadást intéztek ellenük, hogy a kozákok 90 halott és sebesült hátrahagyásával elmenekültek. Egy napra rá a *Visztula* és *San* összefolyásánál történt hasonló kísérlet hasonló eredménnyel. Ugyanebben az időben *Brody* felől három, gépfegyverekkel is ellátott lovasszázad hatolt be határunkon, azonban csakhamar elűztük őket.

Augusztus 12-én több szotnya kozák géppuskákkal, tizenkét ágyúval és egy zászlóalj gyalogsággal betört Galiciába, de csapataink észrevétlenül megtámadták és teljesen szétverték őket. Tekintve, hogy az orosz csapat számereje legalább kétezer főből állott, vitéz csapatainknak ez a fegyverténye méltán sorakozik az előbbi dicsőséges küzdelmekhez. Ez a harcászati siker legfényesebben beigazolta csapataink kitünő szellemét.

Természetes, hogy ezek az orosz előretörések főképpen a jelentékenyebb közlekedési vonalak közelében igyekeztek Galiciában tért nyerni. Így fejlődtek ki a részben már leírt *novosielicai* küzdelmek a dnyeszter völgyi vasútnál, így *Podvolocysk* és *Brody* vasúti határállomásoknál, végül *Stojanov*, *Sokal*, *Belzec* és *Rozvadov* községek környékén; ez utóbbiak az orosz határhoz közel fekvő vasúti végállomások.

Ulánusőrszót egy galíciai folyón gázol keresztül.

Kilophot Wien felv.

A podvolocyskai harc.

Heyer A. eredeti rajza.

A Visztula partján, Rozvadovtól északra, Zavichost közelében fekszik Chavovice község; fekvése alkalmas arra, hogy itt törjön be az ellenség Galiciába. Csapatunk számítottak is arra, hogy ez meg fog történni, minthogy mind az erdőség, mind a hasadékok előnyöknek látszottak ilyen ellenséges betörésekre. Napokig nem történt semmi. Augusztus 10-ére virradó éjszakán előrseink jelentették, hogy ellenséges csapat óvatosan közeledik a helység felé. Csapatunk egészen leshelyükig engedték közeledni az ellenséges katonákat s akkor hirtelenül erős golyózápórral támadtak rájuk, úgy hogy 33 kozák elesett. Katonáinknak sikerült ezenfelül egy tisztet és 12 kozákot elfogni; a többi megfutamodott. Futás közben egy kis helységet, ahol a parasztok a kozákoknak nekiestek, az orosz katonák felgyújtottak.

Brody és Podvolocysk közt Zalošce és Zbaraž helységeknél is voltak nagyobb küzdelmek a galíciai határon. A zalošcei harc az oroszok teljes vereségével végződött. Amidőn az oroszok észrevették, hogy csapataikat szét-

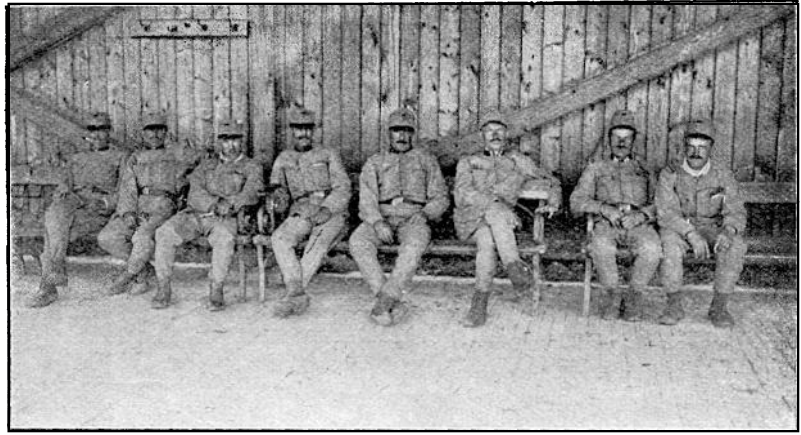
szórták, pánikszerűen menekültek. Csapatunkat feltartóztatandó, a menekülők felrobantották maguk mögött a Zbrucon át vivő hidat, miközben megfedkeztek arról, hogy saját csapataik egy része is még a túlsó parton van. Ezeket csapataink teljesen megsemmisítették. Nyolcvan orosz harcos és ugyanannyi ló maradt holtan a csatatéren. Azonkívül körülbelül száz orosz a folyó átúszása közben vesztette életét. Hős csapataink harminchat embert foglyul ejtettek, köztük két tisztet. A harc három óra hosszat tartott.

Zbaraž mellett egy kozákcsapat át akarta lépni a galíciai határt. Határőrségünk azonban kifogott a kozákokon. A mieink sok bábuk készítették szalmából, fejükre sapkát adtak és rajvonalba helyezték el őket, határvadászaink pedig megfelelő távolságban a bábuk vonala mögött kerestek fedezéket. A kozákok meglátták a bábukat, erős tüzelést kezdtek, majd pedig leszállva lovukról, gyalog közeledtek ellenük. Mikor már elég közel értek, határvadászaink erős oldaltámadást intéztek a ko-

zások ellen. Ezek azt hitték, hogy csak néhány ember támadt rájuk, de amikor észrevették, hogy sűrű rajvonallal állanak szemben, futásnak eredtek. A kozákokat nagyon súlyos veszteség érte; sokan eldobták fegyverüket és megadták magukat. A hadifoglyokat sok zsákmányolt lóval együtt Lembergbe szállították.

Brodynál augusztus 17-én a kozákok majdnem a városig nyomultak előre, amikor egy jóval kisebb dragonyoscsoapatunk útjukat állta és bár a kozákok gépfegyverekkel dolgoztak, a dragonyosok mégis vitézül visszaverték őket. Ugyane napon nyolevan népfölkelő sikeresen kivédte négyszáz kozák támadását addig, míg végre délután nagyobb dragonyoscsoapat érkezett, mely az oroszokat vad menekülésre kényszerítette.

A leírt dicsőséges harcokhoz méltóan csatlakozik egy egész orosz lovashadosztálynak szétverése. Ez a hadosztály, amely úgy látszik a *Brodynál* visszavert csapattal egységes

Nyole vitéz magyar baka, aki kélszáz oroszot fogott el.

Bálint J. felv.

terv szerint járt el, a Lemberg-től északra mintegy hetven kilométerre fekvő *Sokal* községnél tört be Galiciába augusztus 21-én s egy részével *Kamionka-Strumilova*, másik részével pedig *Turyinka* felé nyomult előre általában Lemberg irányában. Ezek a csapatok határőreink éberségének kijátszásával érték el céljukat.

Kamionka-Strumilova nyílt mezőváros elé akkor értek, amikor éppen egy vonatszáz-

Csapataink hadicsese Zbaraz mellett.

Heger A. eredeti rajza.

dunk vonult át a városon. Lembergbe tartottak, a határon megsebesült katonákat hozták, csupa könnyebben sérült népfölkelőt. Kamionkában helyi szolgálatot hetven népfölkelő, néhány altiszt és csendőr teljesített. A sebesültek közt volt *Gebauer* százados, nem tényleges tiszt, a mozgósítás után ismét a tényleges állományba lépett. Reggel félhatkor kaptak katonáink hírt az előrenyomuló kozákezred felütéséről. A vidék dombos, a városkát félkörben természetből nyert erősségek védik, homokbuckák, nádasok, vízmosások.

A sebesült *Gebauer* százados nyomban átvette a parancsnokságot, száznyolcvan főnyi seregét felállította és várta az orosz lovasság támadását. Kamionka Lembergől harminc, Brodytól negyvenkét kilométerre fekszik és így a maroknyi csapatnak el kellett készülni arra, hogy az utolsó emberig küzdenek, míg legkorábban, hat óra alatt, tehát délidőre segítség érkezhetik.

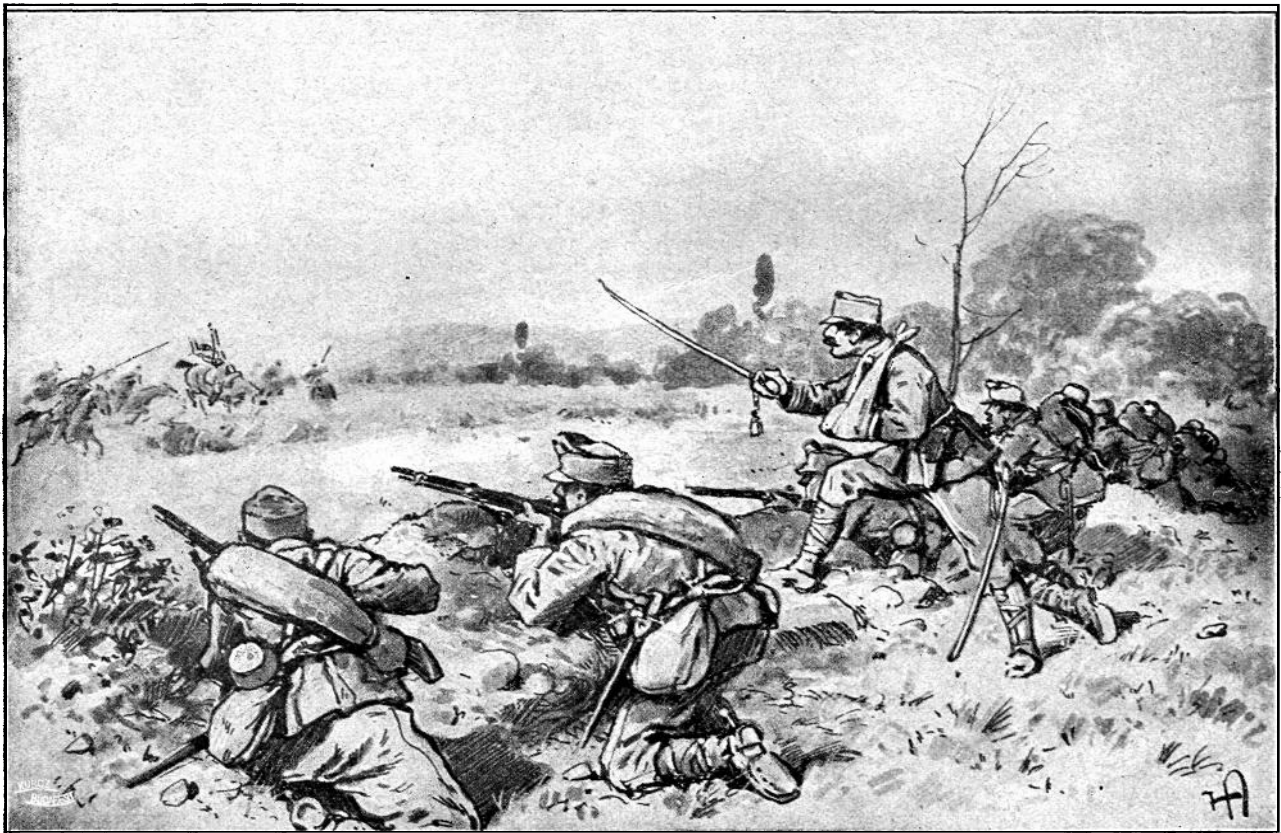
Félhét órakor a kozák előőrsök már a város határát érintették. A mieink puskatűzzel fogadták az ellenséget. Az orosz lovasság zöme félkörbe fogta a várost, a vonatsapat katonái s a népfölkelők a dombok mögött helyezked-

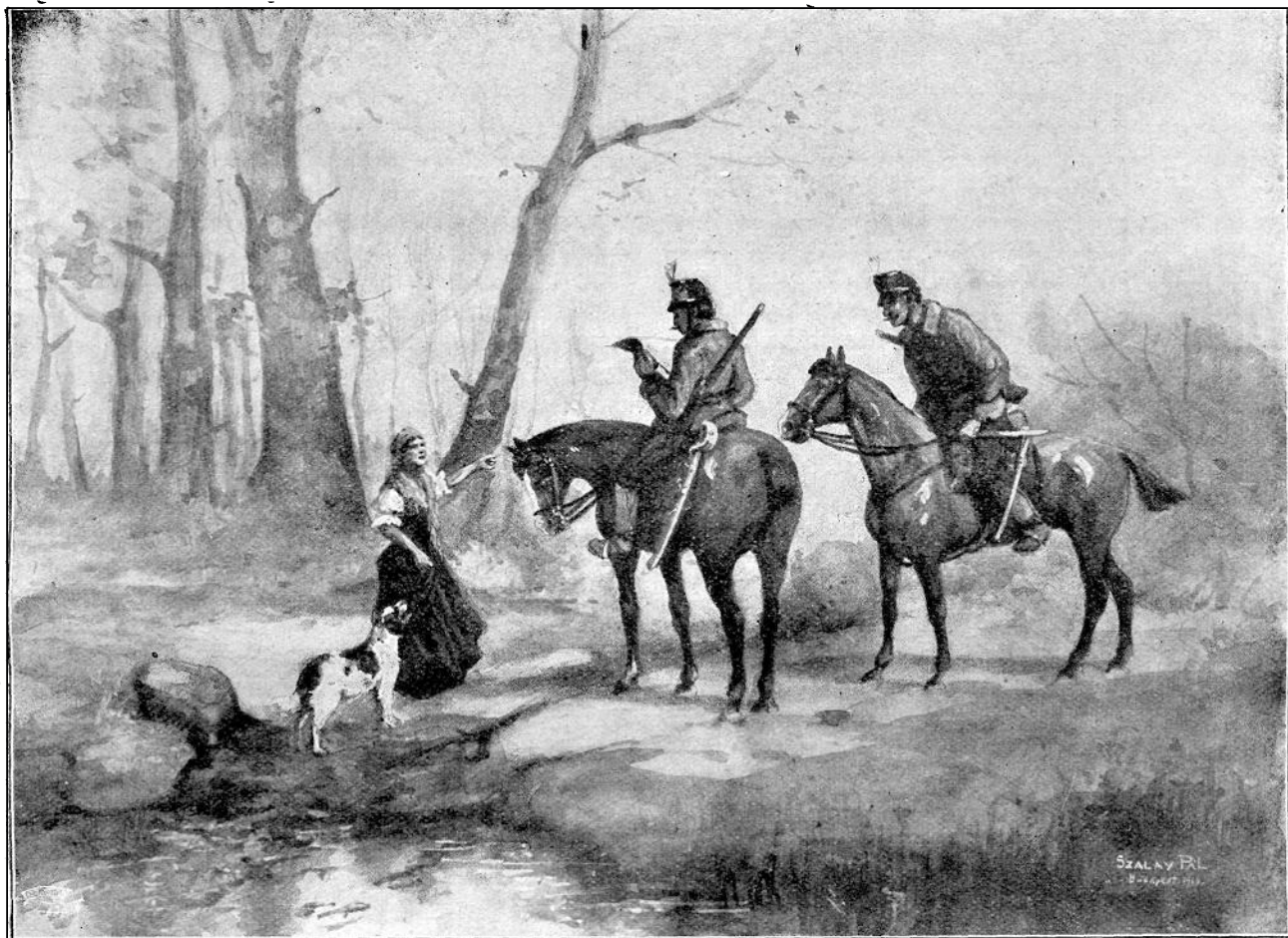
tek el és szakadatlanul tüzeltek. Hat órán át, megszakítás nélkül ropogtak a pusok Kamionka körül. Száznyolcvan katonánk kilencszáz oroszral állott szemben.

Tizenhárom vonatkatona és tizenhárom népfölkelő halt meg a város védelmében, huszonnégyen megsebesültek, de nem tágitott egyik sem, hősiesen állották helyüket. Az oroszok közt nagy pusztítást vittek véghez fegyvereink, csak a kozáktisztek közül nyolc maradt a mezőn.

A puskaropogás megelőzte *Gebauer* százados futárjait. Déli harangszóra Lemberg felől egy ezred huszár és egy ezred gyalogság érkezett derék katonáink segítségére. Mind a két ezred tüzérséggel volt kiegészítve. Ekkor már Turynka felől az oroszoknak is érkeztek lovas segédcapatai, ezek is belesodrótak a küzdelembe, amely véres volt, de a mieink tökéletes győzelmével végződött. A teljes orosz kozák dandárt szétverték katonáink; a tábornokuk, aki a visszavonulásukat akarta fedezni, golyótól találva, holtan esett le a lováról.

A visszavetett lovasság nyugat felé vonult, hogy a Turynkán fekvő még érintetlen dandárral egyesüljön és így kezdje meg újra a har-

Huszárjárőrök tudakolják az utat.

Szalay Pál eredeti rajza.

cot. A harc vonal most már tíz kilométernyi területen folyt, Kamionkától Turynkáig, sík földön, amelyet domb, patak, mélyedés nem zavart. Turynkát gyalogságunk szuronyrohammal tisztította meg, ágyútűz fedezete mellett *honvédhuszárok* oldalt kapták a kozákok balszárnyát, amely két tűz közé szorulva, rendetlen futásban menekült északnyugat felé, az orosz határra.

A turynkai kozákdandár tábornoka *Wannowszky*, a volt orosz hadügyminiszter fia, súlyosan megsebesülve fogságba jutott. Két ágyút és több gépfegyvert zsákmányoltunk. *Wannowszkyt* Lembergbe szállították, ahol az operációsasztalon meghalt.

Bukovina és Galicia keleti határán ezalatt szintén erős küzdelmek folytak. Csapatunk augusztus közepén *Novosielicánál* a Dnyeszter közelében levő *Okna* községnél súlyosan megverték az oroszokat, akik nagy veszteségekkel voltak kénytelenek menekülni. Így történt ez augusztus 20-án éjjel a Csernovitztól északkeletre levő *Rarance* helységeknél is. Három

nap múlva már óriási orosz csapat nyomult előre Bukovina ellen — de hiába! Az oroszok ellen való erről a küzdelmünkről augusztus 24-én a következő érdekes hivatalos jelentést adták ki:

»Novosielica közelében mintegy húsz-ezernyi, legnagyobb részét lovasságból álló orosz haderőt vertek teljesen vissza csapataink. Az ellenség közül több száz foglyot ejtettünk. Rohamos visszavonulásukban az ellenséges csapatok sok hadiszert hagytak a harc színterén.»

A Galicia keleti határain vívott küzdelmek között első helyen áll *honvédlovasságunknak* gyönyörű szereplése. A m. kir. 5. honvédlovashadosztály augusztus 16-án arany betűkkel írta be nevét a hadikrónikába. De hallgassuk meg a szükszavú hivatalos jelentést:

»Augusztus 16-án azt a súlyos feladatot kapta a hadosztály, hogy a Zbruc melletti orosz határvédelmet törje át és állapítsa meg, vajjon nincsenek-e mögötte ellenséges csapatok. E hadosztálynak *Satanovnál* sikerült az átkelés kierőszakolása. Kuzmintól délnyugatra

a hadosztály nálánál nagyobb számú ellenséges lovasságra bukkant, amelyet még gyalogosok is támogattak. Az 5. lovashadosztály az ellenséget mindamellett megfutamította és a Smotricpatak következő szakaszáig üldözte, ahol Gorodok nevű helységeknél újabb orosz csapatok foglaltak állást. A honvédlövasság az ellenséget megerősített állásában is megtámadta, miközben természetesen nagyobb veszteségek érték. *A harc során kiderült, hogy ezen a tájon erős orosz haderő áll.* Feladatának megoldása után a hadosztály Satanovnál laktáborba szállott. Éjszaka a falu lakossága, amelyet rejtve tartott katonaság segítette, megtámadta a huszárokat. A huszárok megtorlásképpen a falut felgyújtották. A honvédhadosztály harcász állapotban van. Az előnyomulás és oroszra történt támadás közben szenvedett veszteségeink pontos megállapítása még lehetetlen, mert kisebb csoportok és egyes lovasok rendszerint csak némi idő után csatlakozhatnak újra a főcsapatokhoz. Végül kiemeljük, hogy a honvédhuszárok vakmerő bátorsággal vitték keresztül a felette nehéz felderítőfeladatot.

A hivatalos jelentéshez még hozzáfűzzük a következőket. Amikor Satanovban huszár-

jaink éjjeli nyugalomra óhajtottak térni, a lakosság azokat az utcákat, amelyeket elrejtett orosz katonaság tartott megszállva, kivilágította, a többi utcákat azonban nem. A sötétség beálltával a lakosság és az orosz katonaság reátört huszárjainkra, akik természetesen a kivilágított utcákon igyekeztek harcolni s ha kell, menekülni. Ezek az utcák azonban a kijáratoknál el voltak torlaszolva. Így történt aztán, hogy kelepcebe került derék lovasságunkat érzékeny veszteségek érték, ámde a csapat nagy része a hadosztály- és dandártörzsekkel együtt megmenekült. A hadosztály parancsnoka: *Froreich Ernő* altábornagy azonban áldozata lett az éjszakai rajtaütésnek.

Lovasságunknak ez a hőstette rendkívül fontos hírekkel szaporította jól működő földerítésünket. *Az 5. honvédlövashadosztály megállapította ugyanis, hogy Galícia keleti határainak közelében óriási orosz erők vonultak fel, melyek már készen voltak arra, hogy Galiciát elárasszák.*

Ez a megállapítás döntő befolyással volt hadvezetőségünk intézkedéseire, a felvonult haderők csoportosítására s az offenzív fellépés mellett való döntésre.

A novosielicai harc.

Heyer A. eredeti rajza.